

Hviezdoslav a časový manažment

MIROSLAV KAZÍK

Hviezdoslav and time management

Abstract

The paper focuses on the life and work of P. O. Hviezdoslav from the point of view of time management. The aim is to examine how Hviezdoslav, a lawyer and poet, dealt with time and determine his attitude towards the issue, currently called time management. The paper also reflects Hviezdoslav's attitude towards time and the appreciation of time in his (poetic) work. The analysis is based on the author's (poetic) work, Slovak literary history and literary science, as well as Slovak and foreign (world) management theory.

Keywords: Pavol Országh Hviezdoslav; time management; life and work of Hviezdoslav; the motive of time

Kľúčové slová: Pavol Országh Hviezdoslav; časový manažment; život a dielo Hviezdoslava, motív času

Subject-Affiliation in New CEEOL: Language and Literature – Studies of Literature – Slovakian Literature

DOI: 10.36007/eruedu.2022.1.067-073

V nasledujúcom príspevku si po úvodnom predstavení teórie time manažmentu (časového manažmentu) a života a diela Pavla Országha Hviezdoslava budeme všímať osobnosť a život tohto básnika slovenského realizmu z pohľadu (efektívneho) využitia času. Rovnako cez prizmu časového manažmentu budeme interpretovať jeho básnické dielo.

Čas je jedinečný, pretože platí pre všetkých ľudí rovnako. O svojom čase však väčšinou premýšľame veľmi málo. Pokojne nechávame iných ľudí, aby nás okrádali o čas, i keď je to náš najcennejší majetok. Veľmi úspešní ľudia vnímajú plynutie času. Chápu potenciál, ktorý je v každej minúte (Kruse 2019, 17–19).

Dobrý manažment času bol vždy veľmi dôležitou činnosťou. J. Dédina a V. Cejthamr (Dédina–Cejthamr 2005, 79) za základné požiadavky na dobrý manažment času považujú: jasné ciele, starostlivé plánovanie, definovanie priorít a konania, schopnosť úspešne delegovať.

Čas je najzácnejší majetok, má väčšiu hodnotu ako peniaze. Čas je cenný kapitál:

- Čas je absolútne vymedzený.
- Čas nemožno kúpiť.
- Čas nemožno usporiť alebo uskladiť.
- Čas nemožno rozmnožiť.
- Čas plynie nepretržite a neodvolateľne.

Čas je život (Seiwert 1991, 11).

Spôsob, ktorým môžeme využívať čas, je pre nás unikátny a individuálny. Využitie času je možné zhrnúť do štyroch obsiahlych oblastí:

1. Okamžitá reakcia na časový tlak, ktorá v jednom extrémne zahrňuje znepokojujúci nedostatok kontroly a v ďalšom zase adoptívnu flexibilitu a ovládnutie chvíľ odpočinku.
2. Dlhodobý osobný smer, ktorý zahrňuje kontinuitu a trvalý úmysel ako protiklad nespojitosti a nedostatku riadenia.
3. Využitie času – dobre fungujúce plánovanie verzus odkladanie.
4. Dôslednosť prístupu, zahrňujúcu závislosť na jednom konci stupnice a nekonzistentnosť a vrtkavosť na druhom (Lewthwaite 2007, 84).

Time manažment spravidla zahrňuje osem krokov, z ktorých budú niektoré nevyhnutné pre každého, kto sa pokúša riadiť svoj čas. K ôsmim kľúčovým prvkom time manažmentu patria:

1. Zistenie, kam čas plynie.
2. Poznanie, prečo čas plynie tak, ako plynie.
3. Minimalizácia časových záväzkov.
4. Zostavenie podľa priorít.
5. Obmedzenie činností, ktoré plytvajú časom.
6. Vyhnutie sa pasce odchýlenia.
7. Rýchle zistenie informácií.
8. Organizovanie pre osobnú časovú kontrolu (Lewthwaite 2007, 86–87).

Pokiaľ nás vzťahy so zamestnancami alebo kolegami stoja čas, znamená to, že spôsob, ktorým sa správame, nie je konzistentný s našimi cieľmi. Pokiaľ zistíme, že systémy alebo papierovanie nám kradnú čas, vypovedá to o tom istom (Lewthwaite 2007, 93).

P. O. Hviezdoslav sa narodil 2. februára 1849 vo Vyšnom Kubíne a zomrel 8. novembra 1921 v Dolnom Kubíne. V roku 2019 sme si teda pripomenuli 170. výročie jeho narodenia a v roku 2021 sme si pripomenuli 100. výročie jeho smrti. Hviezdoslav pochádzal z roľnícko-zemianskej rodiny. Po absolvovaní ľudovej školy v rodnej obci a v susedných Leštínach a Jasenovej odišiel na gymnaziálne štúdiá do Miškolca (dnešné Maďarsko), kde jeho bezdetný strýko pôsobil ako krajčírsky majster a kde Hviezdoslav mohol bývať. Pravdepodobne tak nebol nútený zarabať si na ubytovanie a svoj čas mohol „investovať“ do štúdia, lebo hoci po príchode do školy nevedel skoro nič po maďarsky, zakrátko sa stal vynikajúcim žiakom. Svoj čas začal venovať písaniu básní, v treťom ročníku veršuje v maďarčine. Po smrti strýka prešiel na lýceum v Kežmarku, kde študoval od štvrtého ročníka po maturitu. Postupne sa prepracoval na uznávaného adepta maďarskej poézie. V roku 1868 už vydal zbierku básní v slovenčine pod názvom *Prviesenky Jozefa Zbranského*. Bol to výber z počiatkových slovenských literárnych pokusov. Prihlásil sa ňou k rodnému kraju a národu, k jeho duchovným tradíciám, k slovanskej myšlienke Kolárovej a najmä k poézii Andreja Sládkoviča, ktorému zbierku venoval (porov. Čepan – Kusý – Šmatlák – Noge 1965, 657 – 660; Sedlák a kol. 2009, 461 – 462; Pišút

a kol. 1962, 355 – 356; Mazák – Gašparik – Petrus – Pišút 1984, 252 – 254).

Gymnázium (4. – 8. triedu) Hviezdoslav dokončil v Kežmarku. Prichádza tam 31. 8. 1865 a hneď požiadal o štipendium, pretože od rodičov nechcel pýtať peniaze. Do Kežmarku išiel z Oravy pešo, časť cesty sa zviezol na voze. V Kežmarku písal verše aj po nemecky. Jeho maďarské básne zaujali profesorov, hovorili, že majú nového Goetheho, či Petőfiho. Bol členom maďarského samovzdelávacieho spolku, kde členovia písali básne, anonymne si ich hodnotili. Veľa času trávil v knižnici lýcea (Kerecman 2013, 13).

Mladý básnik, ktorý si neskôr zvolil meno Hviezdoslav, musel v slovenčine začínať od samého začiatku: od gramatiky, syntaxe a slovníka. V jeho pozostalosti zostali malé rukopisné slovníčky, v ktorých sa slovenské slová vysvetľujú pomocou maďarských a nemeckých ekvivalentov. Stovky náčrtkov, variantov a hotových básní sú „výsledkom až fanatickej pracovnej húževnatosti“. Sám Hviezdoslav spomínal na mladé roky, že ho to stálo hodne vlastného premýšľania a mnoho bezsenných nocí strávených v borbe duševnej. Tak sa po nemalom zápase preporodil a dal zviazať láske k zbožňovanej materi a s tým géniu sladkozvučnej slovenčiny (Čepan – Kusý – Šmatlák – Noge 1965, 659).

Absolvovaním kežmarského lýcea roku 1870 končí sa aj v literárnom živote P. Országha prvopočiatkové štádium jeho umeleckej prípravy. Toto štádium nebolo chudobné na veľké programy a predsavzatia, nechýbalo v ňom ani ozajstné zaniehanie za tvorbu, podložené až udivujúco prísnu pracovnou sebadisciplínou (Čepan – Kusý – Šmatlák – Noge 1965, 661). Po maturite odišiel v roku 1870 do Prešova na právnickú akadémiu.

Keď Hviezdoslav študoval v Prešove, našiel si čas aj na oddych či spoločenské akcie. Robili výlety po okolí na zrúcaniny Šarišského hradu. Nebolo to ani bez návštevy krčiem a v meste hostincov kvôli pokrmu a zápitku (Kerecman 2013, 14).

O dva roky ukončil štúdium a stal sa advokátskym koncipientom u Antona Nádašiho v Dolnom Kubíne. Po roku prešiel do Martina k advokátovi Žigmundovi Melfelberovi, neskôr do Senice k Štefanovi Fajnorovi.

Počas praxe u Fajnora trávil Hviezdoslav celé dni na súde na pojednávaniach, chodil po úradoch a až večer sa dostával k svojej poézii (Kerecman 2013, 16). V roku 1875 zložil v Budapešti advokátsku skúšku a otvoril si vlastnú kanceláriu v Námestove.

V roku 1876 sa vrátil na súd do Dolného Kubína, kde zastával funkciu podsudcu. P. O. Hviezdoslav – ako to vidno z vyššie uvedeného prehľadu – žil pomerne dynamickým životom, keď takmer po roku menil svoje pôsobisko. Musel intenzívne využívať svoj čas. Jednak ho venoval práci, jednak literatúre, od roku 1876 aj svojej rodine, keď sa oženil s dcérou dolnokubínskeho evanjelického farára Ilonou Novákovou (porov. Sedlák a kol. 2009, 461 – 462). Roku 1879 odišiel do Námestova, kde prežil dvadsať rokov (Sedlák a kol. 2009, 462). Peter Kerecman uvádza, že v čase, keď bol Hviezdoslav advokátom v Námestove, mal pre advokátsku prácu vyhradený deň, večer bol básnikom. Jeho manželka pri ňom sedávala, keď písal. Často sa stalo, že pracoval do neskorej noci. Potom aj ráno spal dlhšie a raňajkoval v posteli. Mal rád sviatky, pretože vtedy nemusel byť advokátom, mohol čítať a tvoriť (Kerecman 2013, 19).

Hviezdoslav mal problémy dokončiť Hájnikovu ženu v termíne, prekážkou bolo jeho advokátske zamestnanie, „viac ako inokedy, po chlebovej úmornej práci nez-býva mi síl k dačomu lepšiemu, bárs bych mal i kus slobodného času, pravda len v neskorej noci.“ (Kerecman 2013, 19).

Z Námestova sa presťahoval do Dolného Kubína, kde sa po krátkom čase zriekol advokácie. P. Kerecman vyslovil názor, že v tom čase mal Hviezdoslav zrejme dostatok prostriedkov na to, aby nemusel pracovať a mohol, hoci skromne, ale slušne vyžiť. Podľa všetkého mal však aj nedostatok klientov, čo ho mrzelo. Od toho času sa venoval už len literárnej činnosti, hojne prekladal. Pôsobil ako seniorálny viceinšpektor oravského evanjelického a. v. seniorátu (Kerecman 2013, 20 – 21). V roku 1903 sa stáva riaditeľom Tatrabanky v Dolnom Kubíne, no po roku sa tejto manažérskej funkcie vzdá, pretože ho duševne ubija (Kerecman 2013, 21).

Čas trávený mimo Oravy bol u Hviezdoslava relatívne veľmi malý. Okrem štúdia (Miškovec, Kežmarok, Prešov, Budapešť) a miest krátkych pracovných pobytov (Martin, Senica) to bola poznávacia cesta do Nemecka v r. 1895, dovolenka v kúpeľoch Železnô, návšteva miest Krakov, Viedeň, Praha, Luhačovice zo zdravotných dôvodov a návšteva Prahy v rokoch 1873 a 1918 z politicko-spoločenských dôvodov. Po vzniku Československej republiky v r. 1918 sa stal členom Národného zhromaždenia, čo si ku koncu života vynútilo dlhšie cestovanie (porov. Šmatlák 1999, 208 – 209).

Ako plynul čas – tak sa básnikovo srdce upokojovalo, túžiac po citovej i myšlienkovovej harmónii. Zamestnaný advokátskymi povinnosťami i kvázi rodičovskými starosťami o výchovu bratových sirôt, len postupne si nachádzal čas na potulky prírodou, na ktorých viditeľne pookrial, čerpajúc podnety pre svoje básnické dумы. Pomaly sa púšťal do väčších literárnych projektov, v roku 1890 oznamuje redaktorovi *Slovenských pohľadov* Jozefovi Škultétymu, že pracuje na dlhšej epickej skladbe Ežo Vlkolinský. Na tomto diele pokračoval celú jar a v letných mesiacoch počas pobytu v Železnom, ako to písal v listoch manželke. V jednom z listov manželke Hviezdoslav píše, že je leňoch a zostane ním počas celého života, čo sa týka písania listov. Jeho srdce a pamäť na tom boli inak, často myslel a túžil dostať sa do ich milého hniezdočka. „Pravda, stane sa to onedlho, veď čas tak rýchlo uteká, a to tým rýchlejšie pre mňa, že denne hodne dlho pozabávam sa vše s mojím Ežom, i ani bych sa nebol pozdal, že tu tak pokračovať budem môcť.“ J. Škultétymu potom o pár dní o svojom diele Ežo Vlkolinský napísal, že „to i v Železnom nemal som oddychu, čarbal som i načarbal toho 30 strán“ (Maťovčík 1988, 178 – 179). Škultéty zase Hviezdoslavovi niekoľko rokov predtým adresoval v r. 1879 tieto slová ohľadom svojej existencie: „Paľko môj: lebo inšie je to na juridickom poli a inšie u nás. Nuž ale keď kubínsky okresný podsudca obracia im chrbát, nesadnem im snáď ani ja na lep, ktorý toľko príčin mám obávať sa toho. Lahkomyselník, akým som ja, nezvykol sa starať o zajtrajší deň. Tri roky sú v takomto ohľade veľikým časom, a ja predsa, ač mi i pokynuto bylo, nepreložil som pod tým časom strany svojho zaopatrenia ani križom slamy“. (Korešpondencia P. O. Hviezdoslava 1962, 26 – 39, cit. podľa: Blanár – Jóna - Ružička 1974, 112 – 113.)

Okrem toho, že Hviezdoslav ako advokát a sudca bol nútený viac organizovať si čas než iní obyvatelia Oravy, zaobchádzanie s časom lyrického subjektu možno

pozorovať vo viacerých Hviezdoslavových básňach. Tému, úzko súvisiacu s problematikou, ktorú v dnešnom chápaní možno označiť ako časový (time) manažment, najviac vidno v básňach zbierky *Stesky* (Hviezdoslav 1973).

V básni *Ó, nekráďte mi drahý čas* (Hviezdoslav 1973, 78) lyrický subjekt nie žiada, ale prosí o to, aby splnil všetky povinnosti, ktoré má pred sebou, lebo práca má ešte veľa: „*Ó, nekráďte mi drahý čas,/ vás pekne prosím, vrúcne prosím vás!/Mám veľa práce ešte, veľa,/ a môjho života ubiehajú dni.*” Posledný, osudný deň môže zavítať onedlho, dnes-zajtra, preto sa subjekt nechce dať, ako explicitne uvádza, okrádať o čas, ktorý má pre neho veľkú hodnotu.

O tom, že čas rýchlo plynie, letí, a je toho ešte veľa čo povedať, sa píše v básni *Mám toho toľko ešte na duši*. Iný ani nevie, nemá predstavu, netuší, „*čo všetko chce byť povedané*”. To, čo sa nedopovie, skončí smrťou, zmĺkne naveky: „*Alebo, keď tak prudko letí čas,/ nedorečená väčšina/ich zmĺkne rakvy pod vekom?*” (Hviezdoslav 1973, 72)

Čas je daný, nikto ho nemá viac, nikto menej. Záleží len na človeku, ako s ním zaobchádza. Nemožno ho znásilňovať, nemožno s ním viesť hádku. Hviezdoslav o tom hovorí v básni *Musíme uznať, že sme zvetšeli*: „*no s časom spor viesť ani nepočni,/ kto pustil sa veň, ťažko pyká – / Ved' osožili my sme život celý:/ i nechže dajú nástroj zbytočný,/ nás, do komory – do hrobovej cely.*” O využití času sa okrem spomenutej ostatnej slohy hovorí i v predošlej slohe, napr. „*Sme valili sa temer život celý,/ zdroj srdca mrhal svoj prúd účinný.*” (Hviezdoslav 1973, 70 – 71)

Motív plynutia času Hviezdoslav pretavil aj do veršov básne *Ach, nie som viac ten, čo som býval*: „*Vlas zbelel mi, čo tmavým býval,/ ach; vystávajú zmysly z úradu./ Kým o blahu som zarputile sníval,/ rok za rokom hnal, sŕaby letný príval,/ hotovosť života berúc k západu...*” (Hviezdoslav 1973, 15) Plynutie času Hviezdoslav zobrazuje tiež vo veršoch „*Dni idú, týždne, mesiace a roky,/jak drobíme čas v toku nerozdielny./Prúd nezhaceš mu otlými boky,/on pretečie ťa – iba v čulej dielni/môž' ustrnúť: tam tvoje skutky, cviky/sú užitého svieže pamätníky...*” básne *Ó práci všetka česť, česť práci všetka!* (Hviezdoslav 1973, 121).

Na mladosť a čas mladosti P. O. Hviezdoslav spomína v básni *Ty vytrženia záchvate* „*čo brával si ma v objatie/za časov mladých roztúžení,/i svetom nie-sols' prudkým kriekom/ma (...)*” (Hviezdoslav 1973, 87), rovnako aj v básni *Za oných časov snivej mladosti* (Hviezdoslav 1973, 178).

Túžba zopakovať skutočnosť, zopakovať čas je transformovaná do veršov „*Ó, len raz ešte nádejami/tak zbudniť ako žitné pole/(...) raz ešte porásť v myslí s nimi (...)/Ó, len raz ešte do žerava/sa duchom zažať, ako zore(...)/Ó, len raz ešte z tohto stavu/na jednu umknúť chvíľku preletavú!/A potom – nedbám, nikdy viac –*” (Hviezdoslav 1973, 101 – 102). Podobná túžba je aj v básni zo zbierky *Dozvuky*: „*Len ešte raz! Len ešte raz/môcť stopiť tento mysle mráz,/z tých vekových ju využiť púť/jej zazelanať, zakvitnúť (...)*” (Hviezdoslav 1973, 337).

Motív opakovania, zopakovania toho, čo tu už bolo, odznieva v úvodných veršoch „*Nie veru po prvý raz/sa stáva v duši mi*” (Hviezdoslav 1973, 142).

Výzvou do práce v spojitosti s časom, keď už nastala tá pravá chvíľa, končí

Hviezdoslav (1973, 128) báseň *Nie, nejde vždy len čerpať zo seba: „Och, ne-leňošte, rodné údy zdravé;/v ruch prácny strhnúť, čas už, čas:/podajte už raz žitia dôkazy!“*

Motiv ukončenia, konca činnosti sa zrkadlí v básni „*Odložím lýru. Dosť už bolo*“ (Hviezdoslav 1973, 215). Potreba ukončenia ako dôsledok toho, že už došlo k naplneniu istého stavu, že už je toho dosť, zase v básni „*Dosť potieklo z hrude tej/tavu citov, dosť už, hej/ba i primoc, by sa zdalo,/ale, hľa, zas zblbotalo –*“, ktorá však patrí už do zbierky *Dozvuky* (Hviezdoslav 1973, 221).

V básni *Som na vrchole veku ľudského* zase Hviezdoslav píše: „*Ej, dlho trvalo, než dostal som sa sem, dlho!*“ (Hviezdoslav 1973, 46). Túto báseň Ján Buzássy považuje za významnú nielen z hľadiska jej literárnej úrovne, ktorá je vysoká, ale najmä z hľadiska doby jej napísania – päťdesiatka autora, koniec devätnásteho storočia, koniec jeho pobytu v Námestove a začiatok života a práce v Dolnom Kubíne. To všetko podľa J. Buzássyho ukazuje, že je významná zo stanoviska psychológie tvorby, a zároveň že to nie je iba báseň príležitostná, k vlastnej päťdesiatke. Je to báseň bilancujúca a je aj istou hranicou v literárnom diele Hviezdoslava. Podľa J. Buzássyho v básni možno pozorovať alúzie na Puškinovu postavu Lenského a jeho spomienky na mladé časy: „Ach! kde ste? kde ste?“ Prichádzajú roky, keď erupcie vulkána poézie už nie sú také silné, keď pobyt v Dolnom Kubíne prináša i rozčarovanie, prichádzajú aj hmotné starosti. Ale Hviezdoslav je stále na vrchole svojho Parnasu, cíti, že tak mnoho a tak málo splnil, aj je mu clivo, i čas sa mu kráti, musí ísť späťky v mene Božom (Buzássy 2009, 125 – 134).

Z hľadiska času a písania a vzniku v rozličných časových etapách je nápadný cyklus *Letorosty*, v ktorom je jeho trojdielnosť spätá skôr iba s vonkajším faktom, že jednotlivé časti vznikali v určitých časových odstupoch (Šmatlák 1999, 204). Teda manifestuje sa tu časový element ako ho možno chápať v časovom manažmente.

V príspevku sme sa zaoberali časom v živote a diele Pavla Országha – Hviezdoslava. Otázky časového manažmentu vidno v jeho dynamickom živote, ale stopy po motívoch času možno nájsť aj v jeho poézii. Snažili sme sa prepojiť prístup manažmentu a literárnej vedy, život a dielo P. O. Hviezdoslava interpretovať cez prizmu času a časového manažmentu.

Literatúra

Čepan, Oskár – Kusý, Ivan – Šmatlák, Stanislav – Noge, Július (1965): *Literatúra druhej polovice devätnásteho storočia. Dejiny slovenskej literatúry III*. Bratislava: Vydavateľstvo Slovenskej akadémie vied.

Dédina, Jiří – Cejthamr, Václav (2005): *Management a organizační chování*. Praha: Grada.
Hviezdoslav, Pavol Országh. II. (1973). Zost. S. Šmatlák. Bratislava : Tatran.

Hviezdoslav v interpretáciách. (2009). Zost. J. Zambor. Bratislava: Literárne informačné centrum.

Kerecman, Peter (2013): Z právnického života Pavla Országha Hviezdoslava. In: Jančo, Štefan: *Advokát Pavol Országh Hviezdoslav*. Bratislava: Slovenská advokátska komora, s. 11 – 22.

- Korešpondencia P. O. Hviezdoslava... (1962). Bratislava 1962, s. 26 – 39, cit. podľa: Blahnár, Vincent – Jóna, Eugen – Ružička, Jozef (1974): *Dejiny spisovnej slovenčiny II*. Bratislava : Slovenské pedagogické nakladateľstvo, s. 112 – 113.
- Kruse, Kevin (2019): *Moderní time management*. Praha: Grada, s. 17 – 19.
- Lewthwaite, Julie (2007): *Začínám řídit lidi*. Brno: Computer Press.
- Maťovčík, Augustín (1988): *Herold svitajúcich časov Hviezdoslav. Život a dielo v dokumentoch*. Martin: Vydavateľstvo Osveta.
- Mazák, Pavol – Gašparík, Mikuláš – Petrus, Pavol – Pišút, Milan (1984): *Dejiny slovenskej literatúry 2. Novšia slovenská literatúra (1780 – 1918)*. Bratislava: Slovenské pedagogické nakladateľstvo.
- Pišút, Milan a kol. (1962): *Dejiny slovenskej literatúry*. 2. opr. a dopl. vyd. Bratislava: Vydavateľstvo Osveta.
- Sedlák, Imrich a kol. (2009): *Dejiny slovenskej literatúry I*. Martin – Bratislava: Matica slovenská, Literárne informačné centrum.
- Seiwert, Lothar J. (1991): *Opreteky s časom. Časový manažment*. Bratislava: Vydavateľstvo Alfa, s.11.
- Šmatlák, Stanislav (1995): *Dejiny slovenskej literatúry II. (19. storočie a prvá polovica 20. storočia)*. Bratislava: Národné literárne centrum – Dom slovenskej literatúry.